

ψέμα

ψέμα, το, ουσ. [<μσν. ψέμα <μτγν. ψεῦμα <αρχ. ψεῦσμα], το ψέμα. **1.** καθετί που μας απογοητεύει: «δυστυχώς η ζωή είναι ένα ψέμα». **2.** ως επιφών. **ψέμα!** και συνήθως στον πλ. **ψέματα!** δηλώνει έκπληξη, θαυμασμό ή αμφισβήτηση για κάτι που μας λένε: «ο γιος του τάδε πέρασε πρώτος στο πανεπιστήμιο. -Ψέματα! || ο τάδε αγόρασε καινούριο αυτοκίνητο. -Ψέματα! Αυτός δεν είχε να φάει!». Υποκορ. **ψεματάκι, το** (βλ. λ.). Μεγεθ. **ψεματάρα, η**. (Ακολουθούν 32 φρ.)·

- *αθώο ψέμα*, που είναι ακίνδυνο, ασήμαντο ή ανυστερόβουλο: «είπα ένα αθώο ψέμα, για να εκτονωθεί η κατάσταση»·

- *από ψέμα άλλο τίποτα*, λέγεται για άτομο που λέει συνέχεια ψέματα: «μην πιστεύεις τίποτα απ' ό,τι σου λέει, γιατί από ψέμα άλλο τίποτα αυτός ο άνθρωπος»·

- *είναι βουτηγμένος στο ψέμα*, είναι πολύ μεγάλος ψεύτης: «δεν τον πιστεύει κανείς, γιατί είναι βουτηγμένος στο ψέμα». (Λαϊκό τραγούδι: και λόγια μαγεμένα, **στο ψέμα βουτηγμένα** μου 'λεγε. Με την πλανεύτρα την καρδιά της, τα κατεργάρικα φιλιά της, σαν το φαρμάκι νες στο στόμα μου 'ριχνε)·

- *κακά τα ψέματα!* **α.** έκφραση με την οποία δίνουμε έμφαση σε κάτι που θεωρούμε αναμφισβήτητο: «όλοι μια μέρα θα πεθάνουμε, κακά τα ψέματα! || κακά τα ψέματα, όλο το χρήμα της Ελλάδας είναι σήμερα συγκεντρωμένο στην Αθήνα!». **β.** έκφραση με την οποία δίνουμε έμφαση στην προσπάθειά μας να επανορθώσουμε κάποια ανακρίβεια που είπαμε ή κάποια πλάνη στην οποία υποπέσαμε: «κακά τα ψέματα, μπορεί να τον θεωρούσαμε όλοι μας ένοχο, αλλά αποδείχτηκε αθώος ο άνθρωπος!»·

- *κάνει ψέματα*, ενεργεί, συμπεριφέρεται ψεύτικα, προσποιείται: «κάθε τόσο κάνει ψέματα πως είναι άρρωστος για να μην πηγαίνει στη δουλειά του»·

- *κολυμπάει στο ψέμα*, βλ. φρ. *είναι βουτηγμένος στο ψέμα*·

- *λέει ψέματα*, ψεύδεται: «όχι, λέει ψέματα, γιατί τα πράγματα δεν έγιναν έτσι»·

- *λέει ψέματα με το τσουβάλι*, λέει πολλά ψέματα, είναι μεγάλος ψεύτης: «ό,τι και να σου πει ο τάδε, μην πιστεύεις τίποτα, γιατί λέει ψέματα με το τσουβάλι»·

- *λέω την αλήθεια ότι λέω ψέματα*, ψεύδομαι ή λέω την αλήθεια; (σόφισμα), η απάντηση είναι: ψεύδομαι, γιατί η φράση *λέω την αλήθεια ότι λέω ψέματα* ισοδυναμεί με το παραδέχομαι ότι λέω ψέματα·

- *μας γέμισε με ψέματα ή με γέμισε με ψέματα*, μου είπε πάρα πολλά ψέματα: «ήρθε δήθεν να με πληροφορήσει για την υπόθεση που μ' ενδιέφερε, και με γέμισε με ψέματα». (Λαϊκό τραγούδι: *με βάζεις μέσ' στα αίματα και με γεμίζεις ψέματα*). Ο πλ. και όταν το άτομο μιλάει μόνο για τον εαυτό του·

- *με τα ψέματα*, **α.** με ασήμαντα μέσα, ιδίως οικονομικά: «με τα ψέματα μπόρεσε κι έστησε ολόκληρη επιχείρηση || δεν μπορείς να κάνεις με τα ψέματα επιχείρηση». **β.** χωρίς να το καταλάβω, χωρίς να το καταλάβουμε: «πιάσαμε την κουβέντα, και με τα ψέματα πέρασε η ώρα». **γ.** χωρίς την απαραίτητη προετοιμασία, προσπάθεια ή γνώση: «πρέπει να κουραστείς πολύ για να προκόψεις στη ζωή σου, γιατί με τα ψέματα δεν μπορείς να καταφέρεις τίποτα»·

- *μου φαίνεται σαν ψέμα ή μου φαίνεται σαν ψέματα ή σαν ψέμα μου φαίνεται ή σαν ψέματα μου φαίνεται*, λέγεται για κάτι ανέλπιστο που μας συνέβη και που μας προκαλεί μεγάλη θλίψη, συγκίνηση ή εντύπωση: «μου φαίνεται σαν ψέμα που μετά από τόσα χρόνια στην ξενιτιά ξαναβρίσκομαι στ' αγαπημένο μου χωριουδάκι || μου φαίνεται σαν ψέματα που ένας τόσο τίμιος άνθρωπος καταχράστηκε τα λεφτά της επιχείρησης στην οποία ήταν ταμίας || σαν ψέμα μου φαίνεται που σε συναντώ πάλι μετά από τόσα χρόνια». (Λαϊκό τραγούδι: *δε θα μπορέσεις ποτέ να λησμονήσεις τις όμορφες στιγμές μαζί που ζήσαμε, όπου κι αν πας, σε μένα θα γυρίσεις, μου φαίνεται σαν ψέμα που χωρίσαμε*)·

- *Ξέρω ψέματα, μπορώ και λέω ψέματα, είμαι ψεύτης: «τον έχουν μάθει πως ξέρει ψέματα, και δεν τον πιστεύει κανένας».* (Λαϊκό τραγούδι: *πρέπει να ξέρεις ψέματα να 'σαι και κατεργάρης και το κακό κεφάλι σου μέσ' στον ντορβά να βάζεις*)·

- *όλα αλήθεια, όλα ψέματα*, βλ. λ. [αλήθεια](#)·

- *ό,τι και να πω είναι ψέμα*, έκφραση με την οποία δεν είμαστε σε θέση να εκφέρουμε με σιγουριά, με βεβαιότητα τη γνώμη μας για κάποιον ή για κάτι: «πώς πάει ο τάδε με την υγεία του; -Ό,τι και να πω θα είναι ψέμα || πού έκλεισε σήμερα ο γενικός δείκτης του χρηματιστηρίου; -Ό,τι και να σου πω θα είναι ψέμα». (Λαϊκό τραγούδι: *πάλι στο νου μου σ' έφερα κι ό,τι κι αν σου πω είναι ψέμα. Χώρα από σένα, βάσανο, στάζει η καρδιά μου αίμα*)·

- *πες το ψέμα!* ή *πες το ψέματα!* έκφραση με την οποία θεωρούμε πολύ πιθανή ή σίγουρη μια υπόθεση, μια πρόβλεψη, που κάνει ο συνομιλητής μας: «αν ήμουν κι εγώ πλούσιος, θα μπορούσα να 'χα τις ωραιότερες γκόμενες. -Πες το ψέμα! || να δεις πως σ' αυτή τη λοβιτούρα θα είναι μπλεγμένα και υψηλά ιστάμενα πρόσωπα. - Πες το ψέματα!»·

- *πιάστηκε το ψέμα του*, αποδείχτηκε η ψευτιά του: «μας τα 'λεγε όλα όμορφα κι ωραία, αλλά στο τέλος πιάστηκε το ψέμα του»·

- *πρωταπριλιάτικο ψέμα*, **α.** έθιμο, σύμφωνα με το οποίο κάθε χρόνο την πρώτη Απριλίου λέγονται διάφορα αθώα ψέματα για να ξεγελάσει ο ένας τον άλλον και να γελάσει με το πάθημά του: «η είδηση που είχε αναγραφεί σε ημερήσια εφημερίδα της πόλης μας πως ο Λευκός Πύργος είχε πάρει επικίνδυνη κλίση, ήταν ένα πρωταπριλιάτικο ψέμα που ξεγέλασε πολλούς». **β.** είδηση, πληροφορία που μας φαίνεται απίστευτη: «μου φάνηκε σαν πρωταπριλιάτικο ψέμα, μόλις μου ανήγγειλε πως ήμουν ο μοναδικός τυχερός του τζόκερ»·

- *σαν ψέμα μου φαίνεται* ή *σαν ψέματα μου φαίνεται*, βλ. φρ. *μου φαίνεται σαν ψέμα*·

- *στ' αλήθεια ή στα ψέματα;* (για παιχνίδια), ερωτηματική έκφραση στον αντίπαλο παίχτη αν το παιχνίδι που πρόκειται να παίξουμε, ιδίως χαρτιά ή τάβλι, θα έχει και κάποιο χρηματικό στοίχημα για το νικητή ή θα είναι μόνο για ψυχαγωγία·

- *στα ψέματα*, **α.** (για παιχνίδια) απάντηση στην ερώτηση *στ' αλήθεια ή στα ψέματα;* που δηλώνει την πρόθεση του αντίπαλου παίχτη σε κάποιο παιχνίδι, ιδίως χαρτιά ή τάβλι, πως το παιχνίδι δε θα έχει και κάποιο χρηματικό στοίχημα για το νικητή και θα είναι αποκλειστικά και μόνο για ψυχαγωγία. **β.** όχι πραγματικά, όχι σοβαρά, αλλά προσποιητά: «όπως έτρεχε έπεσε στα ψέματα, για να δει αν θα τον βοηθούσε κανείς». Αντίθ. *στ' αλήθεια*·

- *στο γιατρό σου και στο δικηγόρο σου να μη λες ποτέ σου ψέματα*, αν πεις ψέματα στο γιατρό σου, δε θα μπορέσει να σε γιατρέψει εύκολα, και αν πεις ψέματα στο δικηγόρο σου, δε θα μπορέσει να σε υπερασπιστεί με επιτυχία·

- *σώθηκαν τα ψέματα*, βλ. φρ. *τέλειωσαν τα ψέματα*·

- *τέλειωσαν τα ψέματα*, η κατάσταση είναι πια σοβαρή, έφτασε σε κρίσιμο σημείο, οπότε πρέπει να αντιμετωπιστεί με σοβαρότητα και υπευθυνότητα, δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια για υπεκφυγές ή αναβολές: «ο καιρός πέρασε κι εμείς δεν προχωρήσαμε καθόλου τη δουλειά, γι' αυτό από δω και πέρα τέλειωσαν τα ψέματα». (Λαϊκό τραγούδι: *απίστευτο μου φαίνεται κι όμως είναι αλήθεια· τελειώσανε τα ψέματα, πάνε τα παραμύθια*)·

- *τερατώδες ψέμα*, βλ. φρ. *χοντρό ψέμα*·

- *τέρμα τα ψέματα*, βλ. φρ. *τέλειωσαν τα ψέματα*·

- *την αλήθεια πάντα κράτει και το ψέμα ας έχει αλάτι*, βλ. λ. [αλήθεια](#)·

- το ψέμα δε ζει για να γεράσει, βλ. φρ. το ψέμα έχει κοντά ποδάρια·
- το ψέμα έχει κοντά ποδάρια, το ψέμα γρήγορα αποκαλύπτεται: «όπου να 'ναι θ' αποκαλυφθεί η ψευτιά σου, γιατί το ψέμα έχει κοντά ποδάρια». Συνών. τα ψεύτικα λόγια δεν πάνε μακριά / το ψέμα δε ζει για να γεράσει / το ψέμα δε ζει για να παλιώσει·
- το ψέμα δε ζει για να παλιώσει, βλ. φρ. το ψέμα έχει κοντά ποδάρια·
- χοντρό (χοντροειδές) ψέμα, που είναι καταφανέστατο, που δεν πείθει, που υποτιμά τη νοημοσύνη μας αυτός που μας το λέει: «τέτοιο χοντρό ψέμα δεν άκουσα σ' όλη μου τη ζωή!»·
- χοντροκομμένο ψέμα, βλ. φρ. χοντρό ψέμα·
- ψέμα με ουρά ή ψέματα με ουρά, ατέλειωτα ψέματα: «σ' αυτήν την υπόθεση ειπώθηκε ψέμα με ουρά».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας